

## ЩО РОБИТИ, КОЛИ ХТОСЬ З РІДНИХ ЧИ БЛИЗЬКИХ ПОМЕР?

1. Для тіла треба **організувати християнський похорон**, а за душу треба молитися.
2. **Повідомити рідних і близьких** про відхід їм рідної чи просто знайомої людини.
3. **Повідомити дільничного лікаря**, обов'язком якого є зафіксувати час смерті та констатувати (записати) смерть людини документально. Якщо смерть сталася вночі, то краще викликати швидку допомогу.
4. Також необхідно **викликати міліцію**, яка повинна оглянути померлого і підтвердити, що смерть ніким не спричинена, тобто, що не відбулося вбивства. Працівники міліції повинні провести огляд тіла і записати протокол про огляд, якщо немає ознак насильницької смерті чи підозр на неї. В такому випадку не потрібно їхати на судово-медичну експертизу, а із протоколом тіло доставити у морг.
5. **У випадку суїциду (самогубства)** чи насильницької смерті, автокатастрофи чи утоплення, чи інших неординарних ситуацій, тіло обов'язково має бути направлено на експертизу. Про самогубство обов'язково треба повідомити священика (а відтак і єпископа) та отримати дозвіл на захоронення;
6. **Треба зазначити, що на судово-медичне дослідження направляють не всіх померлих.** Якщо людина віком від 50 років померла вдома, за нею здійснювалось диспансерне спостереження і цю людину оглядав лікар хоча б за місяць до настання смерті, таку людину на експертизу не забирають. За відсутності ознак насильницької смерті, звісно.
7. Але якщо ж смерть настала не в закладах охорони здоров'я, або виникла підозра насильницької смерті, **померлому в обов'язковому порядку будуть проводити розтин.** Проте за відсутності ознак насильницької смерті цієї процедури можна уникнути. Для цього треба мати задокументоване волевиявлення покійного або просто письмову заяву близьких родичів.
8. **Щоб отримати свідоцтво про смерть**, необхідно мати такі документи: бланк про констатацію смерті, протокол огляду тіла та паспорт померлого; з довідкою про смерть від лікаря та протоколом огляду тіла померлої людини, родина звертається у ЗАГС і там видадуть Свідоцтво про смерть.
9. **Повідомити священика** – пароха, щоби той відповідно міг організувати поминальні богослужіння (парастанс і похорон). **Вірним про смерть парафіянина повідомляється биттям в дзвони:** «дзвонами сповіщають про смерть і похорон когось із парафіян» (Катихизм, № 653).

10. **За душі померлих замовляють поминальні богослужіння, або так звані «григорянки».** Згідно науки Католицької Церкви, «григорянку» називається цикл відправлених Святих Літургій (30 днів підряд за одну душу). Священик в той час, коли служить григорянку, не може приймати інших намірень на святі літургії. Пожертва за відправу григорянки має бути відповідною за 30 святих літургій, будучи свідомими того, що священик в цьому часі не може приймати інших жертв на Святі Літургії, а дана жертва є допомогою на його проживання.
11. Якщо Ви не маєте змоги займатися організацією похорону, то зверніться у найближче похоронне бюро.

## КОЛИ НЕ СЛУЖИТЬСЯ УРОЧИСТИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ ПОХОРОН?

+ ЛЮБОМИР

Дано у Києві, при Соборі Воскресіння Христового, 31.10.2009 р. Б.  
Опубліковано у «Львівські Архiepархiальні вісті» №2 2010р.

Обмеження почесей християнського похорону в УГКЦ встановлюється для наступних категорій осіб:

### 1. Нехрещені особи

**А.** Якщо помирає нехрещена дитина, що її батьки мали намір охрестити, або особа, яка виявляла бажання найближчим часом прийняти Святу Тайну Хрещення, то душпастир, порадившись з місцевим ієрархом, може уділити Чин похорону неурочистим способом (пор. кан. 876 §2)...

**Б.** Якщо помирає нехрещена особа, яка не мала наміру прийняти Тайни Хрещення, то їй Церква відмовляє у Чині християнського похорону. У похоронній процесії не повинно бути жодних атрибутів християнства, не дзвонять у церковні дзвони і священик лише на прохання родини може запечатати гріб, і то не у день поховання. Захоронення нехрещеної особи проводиться на спеціально відведеному місці цвинтаря, де це є можливо.

### 2. Хрещені не католики

Рішення про можливість і спосіб звершення християнського похорону для таких осіб приймає місцевий ієрарх, враховуючи місцеву практику та обставини (пор. кан. 876 §1).

### 3. Прилюдні грішники

Якщо помирає прилюдний грішник, то Чин похорону звершується неурочистим способом. У такому випадку не дзвонять у церковні дзвони, похоронну процесію очолюють хрестом без хоругв, проте священик не бере у ній участі. Увечері служить парастас, домовину з тілом до храму не заноситься, священик не вживає фелону і кадила...

### 4. Загальновідомі віровідступники, єретики, розкольники і войовничі атеїсти

Таким особам, якщо вони не подали перед смертю якихось ознак каяття, Церква відмовляє у християнському похороні. У похоронній процесії не повинно бути жодних атрибутів християнства, не дзвонять у церковні дзвони, а **священик лише на прохання родини може запечатати гріб, і то не у день поховання.** Захоронення таких осіб проводиться на спеціально відведеному місці християнського цвинтаря, де це є можливо.

### 5. Ті, хто вибрав кремацію свого тіла

**А.** Якщо ці особи вибрали кремацію свого тіла не з причин, що суперечать християнській вірі, то над ними слід відслужити церковний похорон у такий спосіб, щоб уникнути згіршення і **продемонструвати, що Церква віддає перевагу похованню тіла перед кремацією** (пор. кан. 876 § 3). У такому випадку дзвонять у церковні дзвони, похоронну почесей християнського похорону не робиться, однак до храму покійного не заносять.

**Б.** Якщо особа закінчила своє життя самогубством під впливом або в стані глибокої депресії, то не дзвонять у церковні дзвони, похоронну процесію очолюють хрестом без хоругв, проте священик не бере у ній участі. Ввечері служить парастас; тіло до храму не заноситься; священик не вживає фелону і кадила; у прощальній проповіді священик має, з однієї сторони, підтримати і розрадити рідних і близьких, які шукають опори у Церкві, а з другої - нагадати, що це трагедія усїєї Церкви (пор. 1 Кор 12:26); на цвинтарі, відслуживши панахиду, священик запечатує гріб.

**В.** Якщо особа закінчила своє життя самогубством навмисно і при повному розумі, то в дзвони не дзвонять; тіло до храму не заноситься; похоронну процесію очолюють хрестом без хоругв, проте священик не бере у ній участі. **Парастанс увечері не служиться, а на цвинтарі над могилою даної особи присутній священик проведе спільну молитву (Отче наш і Богородице...)** та запечатує гріб покійного. Беручи до уваги стан рідних і близьких, священик може звернутися до них словом християнського співчуття і розради. Захоронення таких осіб проводиться на спеціально відведеному місці християнського цвинтаря, де це є можливо. Принагідно в інший день, священик може відслужити Панахиду, долучаючи імена інших померлих християн.

**Заувага.** Якщо існує аргументований доказ або поважно умовитована підозра, що особа не вчинила самогубства, а померла внаслідок насильницької смерті, немає підстав відмовляти їй у християнському похороні.

## ЩО МИ МОЖЕМО ЗРОБИТИ ДЛЯ ПОМЕРЛИХ?

1. Відіти після смерті християнський похорон.
2. Молитися за них.
3. Робити милостині в наміренні «за їхні душі».
4. Жертвувати Служби Божі (літургії) за їхні душі.

**Св. Моніка**, будучи на смертельній постелі, просила свого сина Августина: «Похороніть моє тіло, де б це й не було, і про нього не журіться. Однак одного у вас прошу, щоб ви завжди на Святій Літургії пам'ятали про мене».

**Святий Іван Павло II** у своєму «Заповіті» писав: «Після смерті прошу про Службу Божу і молитви».

**Св. Іван Золотоустий** сказав: «Ти кажеш: «Я оплакую моїх дорогих померлих». Але було б краще, якщо б ти помагав їм молитвами, милостинею і Святою Літургією, а не тільки сльозами».

«Дуже швидко закінчиться твоє земне життя:

тому міркуй над тим, що діється з тобою.

Сьогодні людина живе, а завтра вже немає її.

А як тільки зникне з-перед очей, так зразу ж щезає і з пам'яті.

О, яке воно тупе і тверде те людське серце, що думає лише про теперішнє, а не передбачає майбутнього!

У кожній справі і думці ти повинен пильнувати так, ніби вже сьогодні маєш умерти»  
(«Наслідкування Христа», 23)

## ХРИСТІЯНСЬКИЙ ПОХОРОН



## ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ХРИСТІНИНОВІ?

«Дар милосердя подай усякому живому, а й мертвому не відмов Твоїї ласки»

(Сир. 7, 33)

«Не хочемо, брати, залишати вас у незнанні щодо померлих, - щоб ви не сумували, як інші, що не мають надії. Бо коли ми віруємо, що Ісус умер і воскрес, тож так і тих, які послули в Ісусі, Бог приведе з ним»

(1 Сол 4,13-14)



Підготував і упорядкував **о. Йосафат Бойко, ВС**  
**Парафія Свв. Кирила і Методія, УГКЦ**  
**Згромадження Воплоченого Слова**  
вул. Вербова, 32  
76493 – Івано-Франківськ (Крихівці)  
e-mail: josafatboyko@ive.org; www.pkm.if.ua



## ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ХРИСТИНИНОВІ?

### ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!

У Святому Письмі читаємо: *«Всім бо нам треба з'явитися перед судом Христовим, щоб кожний прийняв згідно з тим, що зробив, як був у тілі: чи добре чи зле»* (2 Кор 5,10). Це слова, які є потіхою, для тих, хто живе з Богом і для Бога, але також і напімненням про навернення для тих, хто живе безбожно у гріху і не бажає виправитися. Доки людина живе на цім світі, є нагода творити добро і зло, а відтак упадковувати вічність з Богом або без Нього.

З досвіду знаємо, що людина живе якийсь час на землі, а потім відходить «на правду», помирає. Для християн смерть не є завершенням всього, але переходом до вічності, на яку людина собі заслуговує в часі свого земного життя. Тому про приготування до смерті, про сам момент відходу людини з цього життя та про посмертні кроки для близьких треба всім нам знати, щоби, опинившись у такій ситуації, ми вміли правильно повестися.

## ПРИГОТУВАННЯ ДО СМЄРТІ

Християнин повинен молитися, щоб відійти з цього світу у божій благодаті, тобто без важкого гріха. Хоч це переживання повинне супроводжувати людину протягом цілого життя і в цьому нам допомагає дар «страху Божого», тобто боятися, щоб не згрішити, але особливо це стосується моменту відходу з цього життя до вічності. Оскільки людина ніколи не знає ані дня, ані години своєї смерті, то повинна бути завжди готовою.

**Якщо у родині чи серед близьких хтось важко хворіє**, треба довідатися, чи людина сповідалася і причащалася. Не боятися по-радити приступити до цих таїнств своїм близьким. Тут обов'язково треба **покликати священика**.

**Важкохворим треба порадити уділити святе таїнство Єлеопомазання**, яке є молитвою оздоровлення, а не молитвою «на смерть», як помилково думають деякі **особи**.

Необхідно пам'ятати про **обов'язок примирення перед смертю зі своїми ближніми**. Хоч християни завжди повинні прощати своїм ближнім, але може статись таке, що хтось на смертнім ложі не є примиреним зі своїми ближніми, тому варто про це нагадати і посприяти.

Потрібно **дати можливість помираючому попроситися зі своїми найближчими**, і, якщо забажає, то зробити це окремо з кожним – віч-на-віч. Про важкий стан треба повідомити найближчу родину.

## МОМЕНТ СМЄРТІ

В сам момент відходу з цього життя наших ближніх треба супроводжувати молитвою. Час відходу ми називаємо агонією (грец. αγωνία — боротьба). Під час агонії глибоко порушується діяльність вищих відділів мозку, затьмарюється свідомість, згасає діяльність усіх органів чуття, різко падає серцева діяльність, тому **потрібно ставитися до помираючого з великою терпеливістю**. В цей час найближчі повинні зберігати тишу і супроводжувати цей відхід молитвою.

Якщо ми зі свого боку зробили все, що в наших силах – доглянули наших ближніх, подбали про необхідну лікарську опіку і допомогу, то наша справа проста – молитися за *«мирну і безболісну кончину»*, як про це кожного разу молимося на Службі Божій, поручаючи наших ближніх Божому Милосердю.

## ПІСЛЯ СМЄРТІ

Після смерті треба звернути увагу на деякі речі: тіло треба похоронити, вчинивши християнський похорон, а за душу треба молитися.

### Щодо тіла:

- Повідомити місцевого священика про смерть і домовитися за відправу Парастасу та Похорону;
- Повідомити рідних і близьких покійного (-ої);
- Замовити труну і хрест; подбати про відповідний одяг для померлого, одягнути і покласти до труни;
- Настійливо рекомендувати приносити живі квіти, а не пластмасові вінки, які є дуже шкідливими для живих;
- Замість квітів можна приносити грошову пожертву родині, а якщо родина не потребуватиме її, то вчинить діла милосердя за душу померлого, як сама забажає;
- Похоронити на цвинтарі і доглядати за могилою;
- Встановити хрест чи надмогильний пам'ятник, не витрачаючи надмірних коштів на це. Подбати, щоб надмогильний пам'ятник мав знак нашого спасіння – розп'яття Христове, а не лише фотографії померлих;
- Старатися викоринювати так звані «поминки» - великі і довгі обіди, які не личить чинити добрим християнам, а, при потребі, задовільнитися короткою перекускою.

### Щодо душі:

- Зберігати молитовну атмосферу біля померлого;
- Згідно традиції пожертвувати Службу Божу за душі померлих на 9-ий і на 40-ий день, а також в кожну річницю смерті;
- Замовляти молитви Сорокоусти в часі Великого Посту.
- Замовити відправу Григорянки – 30 літургій за душу померлого (-ої);
- Чинити діла милосердя, жертвуючи їх за душі померлих.

## ХРИСТИЯНСЬКЕ РОЗУМІННЯ СМЄРТІ

### «Христос наша Пасха»

**901.** Християнин, який у таїнстві Хрещення сподобився божественного життя, уже тут, на землі, живе життям вічним. **Для віруючої людини смерть є наслідком гріха наших прародичів, але раз і назавжди переможена смертю і воскресінням Ісуса Христа, Який «тим, що в гробах, життя дарував».** Смерть для християнина не є глухим кутом, відходом у небуття чи кінцем існування людської особи. Смерть, як і життя, має сенс, який відкриваємо у світлі Христової Пасхи. Смерть – це перехід до нового життя, від землі до небес.

**902.** Смерть не може бути втечею від життя чи його запереченням. **Тому самогубство – свідоме самостійне позбавлення себе життя – є тяжким гріхом, і Церква засуджує його.** До самогубства можуть привести різні соціальні, психічні чи інші фактори, однак найголовнішою причиною є зневіра, втрата сенсу життя, відкинення Божого милосердя та розпука...

## ЗАУПОКІЙНІ БОГОСЛУЖІННЯ

**510.** У похоронних і поминальних богослужіннях Церква просить милосердного Бога простити усопшому його гріхи й *«оселити душу його у країні живих, в місці світлому, де всі святі і праведні спочивають».* Тим самим Церква приносить *«жертву умилостивлення»* за померлих, щоб вони звільнилися від гріха (пор. 2 Мак. 12, 46).

## ХРИСТИЯНСЬКИЙ ПОХОРОН

**511.** Християни сприймають смерть у світлі перемоги Христа над смертю в Його воскресінні. Це особливо виражено, коли похорон християнина відбувається в пасхальний період і над померлим співають тропар Пасхи: *«Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав і тим, що в гробах, життя дарував».* Радість Христового воскресіння є божественною відповіддю на смуток людської смерті.

**512. Християнський похорон завжди сповнений надії на воскресіння людини в тілі.** Саме тому тіло померлого обкаджують і покрплюють свяченою водою, оточують почестями, урочисто переносять до храму й на цвинтар. Люди, йдучи похоронною процесією, спільною молитвою супроводжують померлого до місця поховання. **Надія християн на вічне життя виражається у співі «Вічная пам'ять», що є «пам'яттю» Бога про людину...**

**513. Тіло людини віддають землі, за словами Святого Письма: «Бо ти є порох і вернешся в порох»** (Бут. 3, 19). «Спочиває» тіло в землі головою в бік сходу, на знак очікування пришествя Христа – «Сонця правди» зі сходу. **На могилу ставлять хрест** – знак початку перемоги над смертю, що ним стала смерть Ісуса Христа на хресті.

**514.** Є чотири Чини поховання: священиків, монахів, мирян і дітей. За чином похорону священика ховають єпископів та священиків. За чином похорону мирян ховають усіх інших охрещених і миропомазаних, а також і дияконів. За чином похорону дітей ховають дітей до семи років.

**515. Чин похорону священика** містить численні читання зі Святого Письма. А глибокі стихири про сенс людського життя є своєрідним «духовним заповітом», останньою проповіддю померлої духовної особи, зверненою до живих.

**516. Чин чернечого похорону**, який включає всі ступені чернецтва: послушника (новика), монаха і єромонаха, відрізняється від інших похоронних чинів способом одягання тіла усопшого та приготуванням його до погребення. У самому Чині погребення мовиться про відречення від світу, чернечу посвяту, обіти і розлучення з монашою спільнотою.

**517. Чин похорону мирян** складається зі стихир, змістом яких є трагічність смерті, породженої гріхопадінням, і християнська відповідь на смерть у співі євангельських блаженств. **Настає «останнє цілування» – християнське прощання з померлим**, у якому смуток поєднується з надією. Завершується чин похорону панахидою на цвинтарі та запечатанням гробу «до другого і славного Пришествя Христа».

**518. Чин похорону дітей** несе слова потіхи для батьків і віру, що Бог прийняв дитину до Себе. Цей Чин не містить молитов за прощення гріхів, оскільки дитина їх ще не має і є невинною, як був невинним до гріхопадіння сотворений Богом Адам.

## ПОМИНАННЯ УСОПШИХ

**519** Зі смертю людина покидає цей світ і стає перед Богом. Для гідної зустрічі з Господом їй потрібна молитовна підтримка живих, заступництво Пресвятої Богородиці, ангела-хоронителя та всіх святих. **Тому на звістку про смерть рідні, близькі й знайомі померлого збираються біля усопшого на предстояння (грецькою парастас), щоб молитися за нього.** Таким чином уже від парастасу починається поминання душі усопшого. Протягом ночі, **за християнським звичаєм, читають Псалтир за упокій душі усопшого**, а за упокій священика чи єпископа – Євангеліє.

**520 За давнім звичаєм, у день похорону до домовки покійного сходяться родичі й сусіди, щоб молитовно пом'янути усопшого на спільній трапезі (слов'янською – тризна) й потішити осиротілих домашніх.** Наступні поминання відбуваються вже у храмі дев'ятого, сорокового дня та в кожну річницю його смерті. Християнське поминання долає розділення між живими і померлими.

**521** Церква визначає й **інші дні для поминання усопших**. Такими днями є кожна субота, коли поминаємо усопших з усіма святими; М'ясопусна субота, три суботи Великого посту (друга, третя і четверта) та заупокійна субота перед Неділею П'ятдесятниці є днями «вселенського поминання усопших». Є ще звичай поминання всіх усопших конкретної місцевості або парохії наступного дня після храмового празника, на знак єдності живих і померлих. **У пасхальний час та на П'ятдесятника (Зелені Свята) парафіяльна спільнота приходить на цвинтар, щоб над гробами помолитися за померлих і поділитися з ними радістю Христового воскресіння і нового життя.** Цвинтар є посвяченим місцем: доглянутий і прибраний цвинтар – найкращий доказ належного ставлення живих до померлих. Майже всі поминальні дні випадають на суботу...

## УВАГА! ПОХОРОННІ ЗАБОБОНИ.

Забобони - це гріхи проти І Заповіді Божої і образа Господа. З похоронами є пов'язаних багато забобонів, в які не можна вірити і категорично заборонено практикувати. Декілька прикладів:

- під труну померлого класти сокиру;
- кидати монети, речі, продукти в гріб чи в могилу;
- коли виносять покійника з хати, перекидати столи, стільчики;
- завішувати тканиною дзеркала в домі;
- не відкривати вікна і двері у хаті, де лежить тіло померлого;
- вважати, що найближчим родичам не можна нести чи опускати в яму домовину;
- думати, що не можна дивитись через вікно на похоронну процесію, а то помреш від цього;
- вірити, що людина, яка заїде в дім після виносу тіла і до повернення з кладовища обов'язково помре;
- ставити на поминках «для покійника» стаканчик з горілкою і зберігати цю «поминальну чарку» до 40 дня;
- вірити, що якщо померла людина не відспівана у храмі, то її душа залишається на землі привидом;
- носити так звані «сніданки», «обіди» на могили до рідних померлих;
- вірити в те, що до 40-вого дня не можна нічого роздавати для нужденних із особистих речей покійника;
- не дозволяти на триразове пускання і піднімання домовини над порогом.